

Länsstyrelsen
Stockholm

Landsbygd i Centrum

Foto: Paulina Liljander

Nr 1

Juni 2016

I detta nummer

Ekologiska grönsaker efterfrågas

Stockholm tävlar i Matverk

Bra hästhagar läcker mindre

Tillsammans för friskare bin

Ingen igenväxning i hagen

Annonser, information om stöd och annan läsning

Landsbygdsledaren

För de av er som inte besökt Länsstyrelsen det senaste halvåret vill jag först påminna om att vi flyttat till Regeringsgatan 66. Nyrenoverade lokaler i centralt läge med ny konferensavdelning ska ge tillgänglighet och möjligheter till bra möten.

Inom Landsbygdsprogrammet har vi, efter en ganska utdragen process, kunnat fatta de första besluten om stöd. Hittills gäller det bredband, investeringar inom jord- och trädgårdsbruk samt till rovdjursavvisande stängsel. För beslut om rovdjursavvisande stängsel lyckades vi dessutom vara först i landet. Det har varit mycket diskussion om Landsbygdsprogrammets stöd till bredband och möjligheten för länen att formulera egna regionala kriterier i urvalet av projekt. För närvarande finns enbart gemensamma nationella kriterier. I Stockholms län, liksom i många andra län, har intresset varit stort bland såväl byanätsföreningar som kommunala och andra aktörer att ansöka om bredbandsstöd. I början av maj fattade Länsstyrelsen beslut om 93,4 miljoner kronor till två projekt på Ljusterö. Därmed återstår drygt 59 miljoner kronor för bredbandsstöd i Stockholms län. Länsstyrelsen för dialog om framtida möjligheter till finansiering med alla de projekt som ännu inte beviljats medel.

Den 25 maj genomförde Länsstyrelsen och Projekt MatLust i Södertälje gemensamt en inspirationsdag inför tävlingen Matverk och Gastronomiska samtal som kommer att gå av stapeln den 9 november. Syftet är att skapa innovationer och nya förädlade matprodukter genom samverkan mellan en råvaruproducent och kock, förädlare eller marknadsförare. Råvaran måste vara lokalt producerad. Hittills har tävlingen

genomförts i olika landskap men eftersom Stockholm delas av Södermanland och Uppland är vi nu först att genomföra tävlingen i ett län. Den som vinner tävlingen i Stockholm får möjlighet att tävla i riksfinalen i Nyköping i februari 2017. Den slutliga vinnaren får, förutom äran, en endags workshop med namnkunniga experter kring marknadsföring av den vinnande produkten. Läs mer om Matverkstävlingen i en intervju med Eva Helén, tävlingsansvarig för Matverk i Stockholm.

I skrivande stund har regeringen ännu inte presenterat den nationella livsmedelsstrategin som förhoppningsvis ska bli klar under juni månad. Vi har påbörjat arbetet med en regional strategi. En livsmedelsstrategi för Stockholms län bör naturligt nog ha ganska stort konsumentfokus. Stockholm är hela landets viktigaste marknad med intresserade och medvetna konsumenter. Ambitionen är bland annat att gräva djupare i Stockholmskonsumentens matval, som kanske ser något annorlunda ut än den statistiska medelsvenskens. Då kan vi bättre förstå vilka möjligheter och utmaningar en regional livsmedelsstrategi behöver hantera. En regional strategi behöver förstås bygga på regional dialog och Länsstyrelsen kommer att bjuda in till seminarier med början under hösten. Ett sådant tillfälle är redan spikat, Gastronomiska samtal, som pågår samtidigt med tävlingen för Matverk den 9 november. I väntan på detta önskar vi en trevlig sommar!

Ulrika Geber
Landsbygdsdirektör

Landsbygd i Centrum är...

... en tidning och ett elektroniskt nyhetsbrev från oss på enheten för lantbruksfrågor på Länsstyrelsen till dig som är aktiv på länets landsbygd.

Syftet är att informera och inspirera för att främja landsbygdsutveckling, lönsammare lantbruk, bättre miljö och ett rikare odlingslandskap. Med goda exempel, information om stödmöjligheter och annonser om aktuell kompetensutveckling hoppas vi att du ska hitta något som lockar till läsning och handling. Landsbygd i Centrum finansieras med stöd från Landsbygdsprogrammet 2014–2020.

Vill du ha det elektroniska nyhetsbrevet tecknar du enkelt en prenumeration via Länsstyrelsens webbplats,

Foto: Paulina Liljander

www.lansstyrelsen.se/stockholm/lic. Då får du, förutom tidningen, också nyheter och inbjudningar till kompetensutveckling direkt till din e-post.

Ekologiska grönsaker efterfrågas

Ekologisk grönsaksodling är en bransch med stor utvecklingspotential. Marknaden växer stadigt och odlingsförutsättningarna i Mälardalen är goda. Ändå är tillströmningen av nya odlare svag. Landsbygd i Centrum har tittat närmare på förutsättningarna och mött några stolta odlare.

Efterfrågan ökar mer än omställningen

Försäljningen av ekologiska livsmedel går stadigt uppåt och när mindre kött på tallriken blivit trendigt borde manegen vara krattad för ekologisk grönsaksodling. I dagligvaruhandeln är dock frukt och grönt bland de varukategorier som har lägst andel svenskt bland de ekologiska livsmedlen medan mejeri och färskvaror har störst. Totalt sett uppgår andelen svenskproducerade livsmedel till 43 procent av butikernas ekologiska utbud enligt KRAV. Det verkar alltså som att den ökade efterfrågan driver på importen snarare än omställning och nyetablering av svenska odlare. Den ekologiska trädgårdsodlingen på friland i Sverige var 2013 1025 hektar, och det motsvarade då 13 procent av den totala grönsaksarealen.

De flesta producenter i Sverige av ekologiska grönsaker är småskaliga med i genomsnitt en dryg hektar. De odlar en mångfald av grönsaker som säljs utan mellanled till butik, restaurang eller direkt till konsument. En annan kategori odlare har något större odlingar och specialiserar sig på några större

volymprodukter, till exempel morötter eller kål. De säljer sina produkter till storkök, butiker eller mindre grossister. Det är få företag som konkurrerar med störst produktion och lägst pris. Det finns ett fåtal storskaliga producenter, främst i södra Sverige. De producerar stora volymer med jämna leveranser, hög specialisering och egna resurser när det kommer till maskiner, packning och lagring. Det finns också de som odlar på kontrakt med livsmedelsföretag.

Var är producenterna?

I maj 2016 skriver KRAV att omställningen i Sverige går mycket långsamt och att det från marknadshåll uttrycks ett bekymmer: var är ekoproducenterna?

Vi ställer frågan till Hans Naess som länge arbetat med småskaliga livsmedelsproducenter. Han är bland annat initiativtagare till Gastronomiska Samtal, en arena för kunskapsutbyte och samarbeten kring svensk gastronomi för hela matbranschen.

– Vi har en marknad som växer, men prisbilden definieras av internationell marknad idag, vilket är tufft om du vill jobba med lite större produktion mot grossist. Men å andra sidan är det ofta fruktbart att vända på steken: Med detta gap mellan marknad och produktion har du ett utrymme för odlingsteknisk innovation, säger Hans som saknar diskussionen om hur man kan få nyföretagande inom branschen.

Moroten i topp

KRAV konstaterar i sin Marknadsrapport 2016 att odlarna behöver ha stabilare regelverk och bättre möjligheter att skapa lönsamhet. Den stora kostnaden är arbetskraft.

Jordbruksverket skriver att bättre metoder behöver utvecklas när det gäller ogräsreglering och skörd, för att minska på det höga arbetsbehovet inom ekologisk odling. Odlingstekniken behöver också utvecklas mot jämnare och högre skörd i volym och kvalitet, för att omställningen till ekologisk grönsaksproduktion ska lyfta. Morot är en av de grönsaker som ökar mest och skördenivåerna är nu i nivå med den konventionella odlingen, enligt KRAV. Utmaningen är att få fram lagringskapacitet så att hemmamarknaden kan försörjas året om, menar Jordbruksverket.

Etablerade ekodlare på Skilleby

Martin Fellkvist och Frida Thörn driver sedan 15 år Skilleby trädgård i Järna. De har tre hektar grönsaker på friland och 1200 kvadratmeter växthus. Dessutom har de ytterligare 7 hektar mark med bland annat vall och fårproduktion. De odlar en mångfald av grönsaker av hög kvalitet och skördar på beställning från ett 15-tal kunder i form av restauranger, kaféer och butiker i Järna och Stockholm.

– När vi började tänkte vi att den ena trädgården efter den andra kommer ploppa upp runt våra tätorter. Men även om några odlare här och där tillkommer är det tunt. Det blir ingen marknadskraft, inte ett alternativ för ”många”. Vi ser det som en begränsning med så glest mellan kollegorna. Det finns till exempel ingen andrahandsmarknad för utrustning och redskap och det blir en kunskapsbrist. Man behöver ha levande exempel runt sig för inspiration och för att se att det är möjligt, beskriver Martin.

Han berättar att de dyra investeringarna i början

Foto: Cecilia Norén

kan vara tuffa. Han var ung nog att få startstöd från Länsstyrelsen, vilket han beskriver som avgörande. För att söka startstöd ska du vara yngre än 40 år.

Han menar att den ekologiska grönsaksproduktionen som bransch i Mälardalen behöver konsumenter som verkligen värderar och uppskattar skillnaden i råvarornas kvalitet, och som är beredda att betala vad det kostar att producera.

– Vi hittar kunder som gör det. Vi var på Bondens Marknad i 12 år, vilket var en trygghet för oss när vi började. Vore det ett café vi drev så hade vi kunnat utöka med tre kaféer till vid det här laget. Istället har vi fortfarande efter 15 år svårt med löneutrymmet för ytterligare anställningar, vilket vi är i stort behov av. Men vi är stolta över att vi kan driva den här verksamheten trots allt, med den mångfald och den kvalitet på varorna vi producerar, säger Martin.

Klivet ut i grönsaksåkern

Mauritz och Agnes Larsson Stormgaard börjar nu sin fjärde säsong med grönsaksodling i företaget Karshamra Mat och Trädgård i Grödinge, Botkyrka

Landsbygdsprogrammet erbjuder...

... bland annat startstöd och vissa stödmöjligheter för investeringar för trädgårdsodling. Prata med Länsstyrelsen i god tid om dina planer och se vilka stödmöjligheter som finns för just ditt företag.

Kontakta Lars Carlsson, 010-223 12 73 eller lars.carlsson@lansstyrelsen.se

Tips!

Lrf har tagit fram en användbar checklista för lantbruksföretag som planerar för grönsaks-/bärodling som heter [Trädgårdsgrödor som affärsmöjlighet. Sök på namnet på \[www.lrf.se\]\(http://www.lrf.se\) så hittar du den.](#)

Ta också del av den rådgivning som planeras inom ekologisk grönsaksproduktion, se sidan 18.

kommun. De levererar grönsaker till ett tiotal restauranger, har catering och anordnar matevent. Paret kommer från matvärlden från början, som kock respektive sommelier på mycket meriterade krogar i Stockholmsområdet: Mistral, Oaxen krog, Mathias Dahlgren och Esperanto, och bygger sin verksamhet runt helheten.

Klivet ut i grönsaksåker startade med att Mauritz flyttade ut på landet för åtta år sedan.

– Jag hade ingen plan på att börja odla i den här skalan, det växte fram, säger Mauritz. Vi hade inte så svårt att hitta mark, jag kunde arrendera där jag bodde. Men om vi hade varit tvungna att jaga mark tror jag inte att det hade tagit så lång tid ändå. Det finns mycket mark häromkring som står outnyttjad. Både Mauritz och Agnes utbildade sig till trädgårdsmästare och under tiden fanns utrymme för reflektion kring vilken verksamhet de ville driva.

– Odlingen är förstås mycket väderberoende säger Mauritz, och vi har fortfarande kvar att investera i växthus och en del annat för att säkra skörden.

Det offentliga uppdrag

När regeringens ekomål om 25 procent ekologiska livsmedel i offentlig sektor inte uppnåddes 2010 förlängdes det till 2014. År 2015 hade mindre än en tredjedel av kommuner, regioner och landsting nått dit, enligt Ekomatcentrum. Bland kommunerna runt Mälaren är Södertälje bäst med 58 procent ekologiska livsmedel.

Kostchefen på Södertälje kommun Sara Jervfors ser det som det offentliga uppdrag att genom måltiderna utbilda i hur man lever på ett hållbart sätt i förhållande till livsmedel. De strävar efter att servera kvalitetsmässiga råvaror som så långt möjligt är producerade inom kretsloppssystemet.

– Det är lika viktigt att jobba med identitet som med

ekologiskt. Vi försöker att i mesta möjliga mån handla svenskt ekologiskt, och hellre då i så fall undvika de dyrare produkterna. Men i verkligheten handlar det förstås om att balansera det med budget. Vad gäller svenska grönsaker bygger det på att vår personal har kompetens att laga till dem så att barn och ungdomar äter, säger Sara.

Hon poängterar behovet av kompetensutveckling i alla led för att branschen ska kunna växa.

– Konsumenter är vanedjur och att få människor att bryta invanda mönster är svårt. Sedan behövs också styrning för det offentliga del. Därför var det jättebra när regeringen satte ekomålet, det stimulerar den ekologiska marknaden, menar Sara. Södertälje har nu 60 procent som mål.

Våga och tänk långsiktigt

Vilka tips har odlarna till den som vill starta nu?

– Våga, det finns mark! Du behöver inte allt från början, säger Mauritz och berättar att de har fått väldigt mycket hjälp från bönder, och hittat nätverk och mentorer.

– Det fanns ingenting här från början, bara en lerig åker. Vi skapar ett landskap och har byggt det här från grunden, det är vi stolta över. Och grönsaker är fina på det sättet att man kan få ut väldigt mycket skörd på väldigt liten yta, avslutar han.

Martin på Skilleby Trädgård trycker på behovet av att tänka långsiktigt i sina investeringar.

– Det kommer bli mer än ett arbete, så det är viktigt att du vet att du vill detta. Och du måste från början ha en plan för kundkontakt, det är ingen annan som kommer göra det arbetet åt dig, säger han.

Sofia Ståhle

Foto: Cecilia Norén

Lästips!

Ta del av Jordbruksverkets information och kunskapsmaterial. I webbutiken finns bra material om allt från ekonomiska kalkyler (tyvärr inte anpassade för Mälardalen) till jordbearbetning och ogräsreglering. Leta i webbutiken på webbutiken.jordbruksverket.se under odling> trycksaker> trädgård

Tävlingsledaren har ordet

Foto: Pontus Orre

Eva Helén är tävlingsledare. Hon jobbar på Södertälje kommun med bland annat MatLust, ett stort projekt med finansiering från Europeiska Regionalfonden, med syfte att utveckla livsmedelsnäringen, bland annat med hjälp av nya matinnovationer.

Varför tycker du att man ska delta i Matverks-tävlingen?

- En bra idé är en bra idé, men först när den har blivit förverkligad så kan den göra nytta! Så förverkliga er produktidé och delta i Matverk. Det kan bli en trampolin rakt ut på marknaden, både den nära och den längre bort. Länet berikas med en produkt som kan bli en av våra nya "kronjuveler" och ni vinner ära och berömmelse.

Vad hoppas du att tävlingen ska bidra med?

- Jag hoppas på en framtida bästsäljande matklassiker i form av en modern produkt med prägel av vår myllrande region.

Har du en god matidé?

Anmäl ditt eget lag till Matverk!

I laget kan två eller tre personer ingå: en kock eller förädlare, en råvaruproducent samt ytterligare en tredje lagmedlem som kan vara formgivare, förpackningsdesigner eller kommunikatör. Råvaran ska vara producerad/ha sitt ursprung i Stockholms län.

Är du intresserad och vill veta mer?

Läs mer på www.matverk.se eller kontakta Eva Helén, tävlingsledare för Matverk Stockholm, eva.helen@sodertalje.se, Telefon: 08-523 037 57

Viktiga datum

- **6/9** Infoträff om Matverk i Stockholm
- **9/9** Sista dag för att anmäla lag
- **9/11** Tävlingsfinal i Matverk i Stockholm
- **1-2/2, 2017** Riksfinal i Matverk

Stockholm tävlar i Matverk!

Den 9 november arrangeras tävlingen Matverk för första gången i Stockholms län. Matverk är Sveriges största tävling i produktutveckling med syfte att skapa nya moderna matprodukter. Där tävlar råvaruproducenter, kockar och förädlare som lag. Vinnarlaget från Stockholms län får sedan möta andra lag i en riksfinal. Ta chansen – tävla och sätt Stockholm på matkartan!

Vinnande mat med lokalt ursprung

Tävlingsbidragen ska ha rötter i lokala traditioner och råvaror. Matverkstävlingarna har anordnats landskapsvis sedan 2013, där totalt 120 regionala tävlingar har genomförts och 720 produkter har tagits fram och mött marknaden. Riksvinnare koras på Gastronomiska Samtals årliga forum. I fjol vann en ramslöksgremolata från Gotland i riksfinalen och tvåa kom en skogskorv från Sörmland. Nu är det dags att sätta Stockholms län på matkartan där Matverk genomförs i samverkan mellan Länsstyrelsen och projekt MatLust som drivs av Södertälje kommun.

– Med en regional Matverkstävling i Stockholm hoppas vi kunna inspirera fler lantbrukare och landsbygdsföretagare att hitta nya samarbeten med livsmedelsförädlare, matlagare och kockar – på landsbygden eller i staden. Detta för att skapa nya produkter och nya samarbeten på den lokala marknaden som kan ge bättre lönsamhet och fler arbetstillfällen på landsbygden, säger Ulrika Geber, landsbygdsdirektör på Länsstyrelsen och en av initiativtagarna till att arrangera tävlingen i Stockholm.

Mette Kjöbek Petersen

Jon Randow, Korvhantverk Stockholm och Marie Backrud Ivgren, Löfsta säteri och Herrgårdsmejeri har bildat lag och ska tävla i Matverk i Stockholm. Ska du?

Foto: Mette Kjöbek Petersen

Landsbygden på agendan

Under de senaste åren har landsbygdsfrågorna smugit sig in i samhällsdebatten. Mångfalden av underhållningsprogram med lantbrukare är bara ett symptom på detta. Frågor om Landsbygdsprogrammet avhandlas på DN-debatt, mjölkpris och landsbygdsstöd avhandlas i riksradians morgoneko. Men det sätter även avtryck på hög politisk nivå och både nationellt och regionalt pågår flera parallella arbeten där landsbygdsfrågorna lyfts.

Utredning, strategi och kommitté

Alliansregeringen gav uppdraget om jordbrukets konkurrenskraftsutredning som presenterades i mars 2015. Samtidigt gav den nuvarande regeringen startskottet för en nationell livsmedelsstrategi som enligt planen ska presenteras som en proposition till riksdagen i juni tillsammans med en handlingsplan. Dessutom pågår den Parlamentariska landsbygdskommittén. Deras delbetänkande kom i mars och presenterades också på DN-debatt.

En regional livsmedelsstrategi

Länsstyrelsen har påbörjat arbetet med att ta fram en regional livsmedelsstrategi för Stockholms län. Strategin ska tas fram i samverkan med landstinget och i dialog med aktörer i hela livsmedelskedjan. Det övergripande målet är att öka konsumtionen av mat i Stockholms län som producerats lokalt och regionalt i första hand, men även nationellt. I Stockholm finns landets största marknad och såväl länets lantbrukare som andra matproducenter behöver bättre kunna dra nytta av det intresse för närproducerad mat och miljöfrågor som Stockholms konsumenter har.

I Stockholms län har vi bara drygt 2 procent av jordbruksmarken men 20 procent av landets befolkning att försörja med livsmedel. Ur det perspektivet är även sårbarhetsaspekterna en viktig del av strategin.

Arbetet med den regionala livsmedelsstrategin stäms också av med närliggande län. Stockholm är en viktig närmarknad även för dessa län och en nödvändighet för att tillgodose behovet av regionalt producerad mat i Stockholm.

Landsbygden i RUFSS 2050

För närvarande pågår även arbetet med att uppdatera den regionala utvecklingsplanen för Stockholm, RUFSS 2050, som landstinget i samverkan med Länsstyrelsen tar fram. Ett samrådsyttrande har gått ut på remiss och ska besvaras senast den 30 september.

Foto: Sofia Ståhle

Såväl Länsstyrelsen som flera av länets kommuner har lyft behovet av att belysa landsbygdsfrågorna bättre än i den nu gällande RUFSS 2010.

Viktiga frågor som berör landsbygden är att minska klimatpåverkan, att jordbruksmarken bevaras och brukas samt att det finns tillgång till service i länet.

Att bevara jordbruksmark hamnar ofta i konflikt med andra mål som utbyggnad av vägar och kollektivtrafik, bostäder eller exploatering för företagande på landsbygden. Trenden säger att Stockholm kommer att växa med 1,1 miljon invånare till 2050 och vara en fortsatt viktig drivkraft för jobb och tillväxt i regionen och hela landet. Samtidigt är jordbruksmarken i länet en ändlig resurs som, till följd av klimatförändringar och en växande världsbefolkning, kan bli än mer värdefull i framtiden. Det behövs därför strategier för att bevara jordbruksmarken och väl gjorda avvägningar när den tas i anspråk.

Landsbygds- och skärgårdsstrategi

Parallellt med processen för RUFSS 2050 ska landstinget skriva en landsbygds- och skärgårdsstrategi. Den görs i samverkan med Länsstyrelsen och är tänkt att ge underlag till flera av de delmål och prioriterade åtgärder för landsbygden som beskrivs i RUFSS.

Maja Berggren och David Schubert arbetar med strategin.

– Landsbygds- och skärgårdsstrategin ska omfatta både fysisk planering och tillväxtfrågor. Fokus kommer vara på att ta fram åtgärder för landsbygdens utveckling och identifiera viktiga aktörer, säger Maja.

Ulrika Geber

Foto: Rose-Mari Åkerström

Bra hästhagar läcker mindre

Stockholms län är både hästtätt och klassat som miljökänsligt område. Frågan om hur hästhållningen bidrar till övergödningen av sjöar och hav och hur denna påverkan kan minskas är därför högaktuell. När blir hästar på bete ett miljöproblem? Och hur ska en rasthage se ut för att hästen ska må bra? En forskningsrapport visar att hästhagar läcker fosfor men också betydelsen av att göra rätt saker. Saker som också främjar djurvälståndet.

Fosforläckaget under lupp

Fosfor är ett viktigt växtnäringssämne som behöver tillföras åkermarken. Men fosfor som läcker från jordbruksmark är ett välkänt miljöproblem som bidrar till övergödningen av vattendrag, sjöar och hav.

– Att inte all hästhållning räknas som jordbruksverksamhet gör att hästgårdarnas bidrag till övergödningen länge gått lite under radarn, säger Joakim Pansar. Han arbetar på Länsstyrelsens enhet för miljöanalys som genom provtagning och analys håller koll på tillståndet i sjöar och vattendrag i länet. Inom jordbruket finns restriktioner som begränsar hur mycket fosfor som får spridas på åkermark genom gödsling (22 kilo fosfor i genomsnitt per hektar och år under en femårsperiod). Några sådana restriktioner finns inte för hästhagar.

Förra året kom en doktorsavhandling av Masud Parvage från Sveriges Lantbruksuniversitet, SLU, med studier av hur mycket fosfor som hästarna tillför hagarna, hur mycket som ackumuleras i jorden och hur mycket som läcker ut. Här är det hagar på åkermark med hög djurtäthet som studerats. Fosfor kommer från träck, urin och foderspill. I en studie följde man en hage under åtta år och jämförde den med intilliggande växtodlingsfält. Den studien visade på både högre tillförsel av fosfor och större läckage från hagen.

Hagens hotspots

I en annan studie med hagar på sju olika hästgårdar konstaterades att hästarna i genomsnitt tillförde dessa hästhagar 60 kg fosfor per hektar, alltså nästan tre gånger så mycket som är tillåtet att tillföra på jordbruksmark. Också läckaget från hagarna var större än det från åkermark. Utfodrings- och gödselplatser hade de högsta fosforhalterna. Dessa ”hotspots” läcker också mest fosfor, det kunde man konstatera genom regnsimulering i labbet. Forskaren visar i avhandlingen att genom att ströa med flis vid dessa ”hotspots” kunde läckaget minska betydligt.

Bättre hästhagar

Masud Parvage föreslår också andra åtgärder för bättre skötsel av hästhagar för att komma till rätta med problemet.

- Att begränsa antalet hästar per hektar (han föreslår tre)
- Att mocka hagen regelbundet för att istället låta gödseln göra nytta som växtnäring på åkermark
- Att ordna med utfodring som inte orsakar spill
- Att begränsa dränering i och runt hagarna
- Att etablera rasthagar på säkert avstånd från diken och vattendrag
- Att använda marken till annat än rasthage efter 10-20 år.

Marie Lundin är djurskyddshandläggare på Länsstyrelsen men också hovslagare och hästägare. Hon förklarar att rasthagar där det går många hästar på en liten yta under hela året kan vara problematiska också för hästarna.

Bättre för hästen

– Att se till att inte ha för många hästar på för liten yta är viktigt också ur djurvälståndssynpunkt. Hästarna måste

kunna röra sig på ett naturligt sätt, även i galopp. Små hagar riskerar att bli upp trampade och leriga. Hästar som står i blöta kladdiga hagar riskerar att skada sig om de halkar och dessutom kan de få hovproblem och hudinfektioner. Rasthagar ska också hållas rena genom regelbunden mockning för att undvika att smittor och parasiter sprids. Om man utfodrar i hagen är det viktigt att man begränsar hästarnas möjlighet att sprida och trampa ner fodret. Det bästa är att använda foderhäckar för att fodret ska vara rent när hästarna äter det.

– I samband med djurskyddskontroll av hästar på bete är detta tre saker vi ofta ser problem med –hästar som hålls på en för liten yta, smutsiga kladdiga hagar där gödseln blir liggande och dålig foderhygien, berättar Marie.

Foto: Karin Joelsson

Hästar på sommarbete kan göra stor miljönytta på naturbetesmarker

Den viktiga markstrukturen

Joakim Pansar håller med om forskarens åtgärdsförslag men vill också belysa problemet att många hästhagar betas och trampas så hårt att markstrukturen förstörs. Det gör att ytvavrinning och erosion blir ett mycket större problem än om hagen varit gräsbevuxen.

– Just i Stockholms län är det här ett stort problem eftersom hästätheten på sina håll är hög. Jag hoppas att vi kommer att se ett större engagemang för frågan framöver som kan leda fram till mer kunskap och intresse så att effektiva åtgärder sätts in där de bäst behövs, avslutar han.

Hanna Williamsson

Foto: Joakim Pansar

Mer fosforläckage och ohälsa i upp trampade rasthagar

Läs mer...

... i Masud Parvages avhandling som finns att ladda ner via SLUs webbplats, pub.epsilon.slu.se/12171/12/parvage_mm.pdf

... om underlag i hästhagar i en artikel på Hästsverige som också innehåller länkar för vidare läsning, www.hastsverige.se/underlagihagar.html

...om hållbar hästnäring i broschyren Hästen och hållbar utveckling – hur kan hästen bli en planet-skötare? På hemsidan www.hallbarhast.se hittar du broschyren samt en blogg om allt från hållbart ridmode till hållbart hästfoder. Bakom initiativet står Det naturliga steget tillsammans med Lövsta Stuteri, Svenska Ridsportförbundet och GotEvent.

Foto: Joakim Pansar

Mocka rasthagen!

Tillsammans för friskare bin

Har du bin? Vad härligt! Länsstyrelser, Jordbruksverket, bitillsynsmän, biodlare och föreningar arbetar tillsammans för att förhindra att allvarliga bisjukdomar sprids. Eftersom smittspridningen inte känner administrativa gränser är samverkan viktig och du som biodlare har en nyckelroll.

Anmäl uppställningsplats

Amerikansk yngelröta, varroakvalster och traké-kvalster är så pass allvarliga för svensk biodling att det finns lagstiftning för att bekämpa dem. Tillsynen över biodlingen utförs av bitillsynsmän som är utsedda av Länsstyrelsen. Amerikansk yngelröta betraktas som allvarligast och smittar genom bakteriesporer som sitter på bin, yngel, redskap, ramar och dylikt som biodlaren flyttar mellan sina samhällen. När man misstänker att ett samhälle har amerikansk yngelröta ska en bitillsynsman tillkallas.

Bitillsynsmannens uppdrag är att vidta åtgärder och, om det är ett utbrott av amerikansk yngelröta, förrinta det smittade samhället och besiktiga alla bisamhällen inom en radie av tre kilometer från det sjuka samhället. För att bitillsynsmannen ska hitta alla samhällen

vid ett utbrott måste alla uppställningsplatser vara anmälda till Länsstyrelsen. Detta är det enda syftet med att anmäla uppställningsplats, och uppgifterna sprids inte vidare till privatpersoner eller företag. Kontaktuppgifter kan däremot spridas till myndigheter för biodlingsrelaterad forskning.

Att flytta ett samhälle

När du ska flytta eller sälja ditt samhälle över en församlingsgräns ska du begära besiktning så att bitillsynsmannen kan utfärda ett flyttningstillstånd om samhället bedöms vara friskt. Det är också mycket viktigt att använda rena kupor, vax, ramar och redskap.

Genom att vara i en biodlarförening kan du dra nytta av deras utbildningar och samtidigt bidra till deras mycket viktiga i arbetet med att hindra sjukdomarna. Det är du som biodlare som i det praktiska arbetet med bina håller smittorna stängna.

Länsstyrelsen önskar en fin biodlingssäsong!

Sofia Stähle

Du som biodlare

Som biodlare är du enligt svensk lagstiftning skyldig att...

... anmäla uppställningsplatserna för dina samhällen till Länsstyrelsen.

... ge tillträde för distriktets bitillsynsman. Detta gäller även fastighetsägaren om det inte är du.

... hjälpa bitillsynsmannen vid besiktning.

... anmäla till bitillsynsman eller Länsstyrelsen om du misstänker att ditt eller någon annans samhälle har amerikansk yngelröta eller trakékvalster.

... följa bitillsynsmans beslut vad gäller samhället, kupor och redskap.

... begära att bitillsynsmannen besiktigar ditt bisamhälle och beslutar om samhällen, redskap och tomma kupor kan flyttas över en församlingsgräns. Se till att köparen får kopia på flyttningstillstånden om du säljer samhällen.

Hitta tillsynsman och anmäl uppställningsplats...

...på Länsstyrelsens webbplats. Där kan du också läsa mer om hur bitillsynen är organiserad och hitta länkar till annan viktig information. www.lansstyrelsen.se/stockholm/lantbruk är adressen. Under *Djurhållning i menyn till vänster hittar du Biodling*.

Öka skörden med bin och humlor!

Jordbruksverket har gett ut broschyren *Öka skörden – gynna honungsbin och vilda pollinerare* om hur man kan gynna pollinerare i odlingslandskapet. Honungsbin och humlor är de viktigaste pollinerarna av lantbruksgrödor, men det finns fler. Tillsammans bidrar de till bättre skördar.

Du hittar broschyren i Jordbruksverkets webbutik, webbutiken.jordbruksverket.se. Du kan också beställa den från Länsstyrelsen.

Många fältbesök i år

Den blomstertid nu kommer – och det gör Länsstyrelsen fältpersonal också. Som vanligt blir det fältkontroller av bland annat jordbrukarstöden och bedömningar av betesmarker och slätterängar. Dessutom ska fler normalkontroller inom djurskyddet än vanligt genomföras och ängs- och betesmarksinventeringen gör återbesök. Vi ses i markerna i sommar och hoppas på ett lika gott samarbete som vanligt.

Fältkontroller av jordbrukarstöd, tvärvillkor och märkning

Som vanligt kontrollerar Länsstyrelsen i fält att tvärvillkoren och villkoren för jordbrukarstöden är uppfyllda, liksom att lantbruksdjuren är korrekt märkta.

- Gör eventuella ändringar av din SAM-ansökan så fort som möjligt, för om du aviseras kontroll kan du inte längre göra några ändringar. Se också till att du angett rätt telefonnummer i din ansökan. Då kan vi kontakta dig inför kontrollen, som vi normalt gör, tipsar Johannes Tykesson, kontrollansvarig. Ändra kontaktuppgifter på Mina Sidor eller genom Jordbruksverkets kundtjänst.

Värden bedöms på betesmarker

Om du ansökt om ett åtagande för miljöersättning för betesmarker eller slätterängar med särskild skötsel får du ett fältbesök. Då bedömer Länsstyrelsen om din mark har värden som kräver särskild skötsel och om markerna uppfyller övriga stöd villkor. Därefter upprättas en åtagandeplan som gäller i fem år. Målet är att hinna göra alla besök i så god tid att alla som sökt i år får sina pengar vid ordinarie slututbetalning.

– Vi ringer och meddelar att vi kommer, men det kan ske med kort varsel. Vi behöver arbeta snabbt och effektivt i fält och hinner därför inte med någon

rådgivning i hagen. Men oftast hinner vi med ett kort samtal innan vi åker vidare till nästa gård, berättar Peter Hammarbäck, en av fyra betesmarkshandläggare.

Återinventering av värdefulla betesmarker

I sommar kommer en del av länets värdefulla ängs- och betesmarker att inventeras inom ramen för ängs- och betesmarksinventeringen. Då noteras naturvärden och kulturlämningar, till exempel speciella växter, värdefulla träd eller gamla byggnader. Många av markerna har besökts tidigare, mellan 2002 och 2013, men några nya kommer också att inventeras.

– Vi kan inte kontakta alla som kommer att få besök i sina marker, men vi svarar gärna på frågor om ni stöter på oss i fält, säger Cecilia Norén, en av handläggarna som ska arbeta med inventeringen som pågår från juli till september.

Normalkontroller av lantbruksdjur

Under 2016 har Länsstyrelsen i Stockholm som ambition att öka antalet planerade djurkontroller, så kallade normalkontroller. Dessa kommer att göras hos framförallt lantbrukare och är som regel föranmälda. Erfarenheten är att djurskyddet hos lantbrukarna i Stockholms län är gott.

– Enligt direktiv från Jordbruksverket ska normalkontrollerna vara minst lika många som antalet kontroller gjorda till följd av inkomna djurskyddsanmälningar. Detta har i praktiken varit ett svårt mål att nå för Stockholms län. Anledningen är det mycket stora antal djurskyddsanmälningar som kommer varje år, främst kring brister i djurhållningen av hundar och katter hos privatpersoner, förklarar länsveterinär Andreas Johansson.

Ylva Berry

Foto: Ylva Berry

Nyfiken på ängs- och betesmarksinventeringen?

I databasen TUVÅ finns resultatet av alla års ängs- och betesmarksinventeringar. Nu har den fått ett nytt utseende och blivit enklare att använda. Du hittar den på Jordbruksverkets webbplats,

www.jordbruksverket.se/etjanster/etjanster/miljoochklimat/tuva.

Ingen igenväxning i hagen

Nu växer det som bäst i våra hagar! Det gäller inte bara betet utan också vedartad vegetation skjuter skott och drar iväg. Om det blir för mycket eller på fel ställe kallar vi det igenväxning. Denna igenväxning är ett av de största hoten mot de höga natur- och kulturmiljövärden som finns i många av våra ängs- och hagmarker. Att göra rätt sak vid rätt tid gör arbetet med att hålla den borta enklare. Dags att planera årets röjningsarbete!

Vad är igenväxning?

Sly som kommer efter tidigare röjning i hagen eller som vandrar in från intilliggande mark är kanske det man tänker på först när man hör ordet igenväxning. Om betet uteblir eller är för svagt tar slyet snabbt över på bekostnad av betet och den hävdgynnade floran på marken. Men stora buskage som breder ut sig är också igenväxning liksom träd om de är många och lika gamla eller om de står så tätt att betet och förutsättningarna för floran på marken påverkas negativt av beskuggningen.

Vad är problemet?

Ett smakligt och energirikt bete och en tät gräsvål kräver mycket sol. När en hage växer igen försämras därför kvaliteten på betet. Också de hävdgynnade värden som finns knutna till betesmarker missgynnas när det blir skuggigt på marken. Grova träd riskerar att dö i förtid om de skuggas av andra träd och den biologiska mångfald som finns i och på dessa träd, såsom insekter, lavar och svampar, missgynnas också. Kulturhistoriska värden, till exempel fornlämningar i marken, riskerar att förstöras av växande rötter eller rotvältor.

Foto: Ylva Berry

Nypon är vackra och viktiga, men sprider sig lätt för mycket

Taggiga buskar!

Träd och buskar med blommor på våren och bär på hösten, till exempel slån och nypon är ett välkommet inslag i betesmarken och gynnar både insekter och fåglar. Men det blir lätt för mycket av det goda! Det är därför bra att spara små och väl sammanhållna buskage, gärna invid hällar eller andra ställen där de inverkar på betet så lite som möjligt. Och låt dem inte bli större för varje år.

Träden i hagen

Naturbetesmarker kan ofta hysa höga värden kopplade till trädskiktet. Variationen av trädarter och att träden får stå fritt och öppet och ofta bli riktigt gamla skapar förutsättningar för en hög biologisk mångfald. Gamla grova träd räknas inte som igenväxning och yngre träd, som på sikt kan ersätta dessa gamla, ska man också vara rädd om. Men unga träd som trängs med de

Foto: Paulina Liljander

Ringbarkade aspar som har dött utan slyuppslag

Att ringbarka före avverkning ...

...är ett sätt minska på slyuppslagen efter avverkning av framförallt asp och al, men även andra lövträd.

Vid ringbarkning tas ca 20 cm av trädets bark bort på stammen på cirka 1- 2 meters höjd. Skala noga runt hela stammen med en vass bandkniv. Det sägs vara enklast på försommaren. Ringbarkningen innebär att näringstransporten mellan rotsystemet och grenarna, som sker under barken, förhindras, men inte vattentransporten som sker i trädens veddel. Efter några år dör trädet och då har också rotsystemet vissnat.

gamla eller områden där lika gamla träd av samma art står med jämna avstånd är igenväxning som behöver åtgärdas.

Det är hur mycket ljus som kommer ner till marken som avgör om betet påverkas negativt eller inte. Hur träden står i hagen är därför viktigare än hur många de är och stödreglerna för betesmark innefattar inte längre trädräkning. Genom att spara träd i grupper med större öppna gläntor emellan släpper man ner mer ljus till marken än om samma antal träd sparas med jämna avstånd. Tänk på att det mesta ljuset kommer in i hagen från söder, så att öppna upp där gynnar betet och den hävdgynnade floran bäst. Sträva efter ett varierat trädsnitt med så många olika arter som möjligt i olika åldrar.

I rättan tid

Större träd tar man med fördel ner under vintern på tjälad mark. Då kan man köra ut träden ur hagen utan att markskador uppstår. En genomgripande restaurering av betesmarker som vuxit igen under längre tid behöver noggrann planering och kan behöva göras i etapper för att skona de värden man vill värna och för att minska behoven av framtida slyröjning. Utnyttja möjligheten till restaureringsrådgivning (se annons på sidan 18).

Men sly och buskar röjer man med fördel under sommaren då de har sina gröna blad. Under vintern har de mer kraft lagrat i rotsystemet och därför mer kraft att skjuta nya skott.

Røj sly som betesdjuren inte lyckas hålla tillbaka minst en gång om året, gärna flera. Då tröttnar man snabbare ut rotsystemet och dess förmåga att skjuta nya skott. Att låta det gå några år mellan röjningarna

Foto: Pär Karlsson

För mycket av det goda! Öppna gläntor och släpp ner ljuset till betet på marken igen.

är mycket ineffektivt. Dels hinner den önskade vegetationen samla på sig nya reserver i rotsystemet, dels får man varje gång ta den besvärliga och tidsödande rishantering. För ris efter buskar och grovt sly bör föras bort ur hagen så fort som möjligt. Men små, mjuka årsskott av till exempel slån kan ligga kvar efter röjningen.

Ta betesdjuren till hjälp

Ett tillräckligt högt betestryck är en viktig hjälp att knäcka envisa slyuppslag och att förebygga nya. Släpp på djuren medan slyet är spätt och mera smakligt och styr vid behov betestrycket till problemområden med hjälp av fällindelning.

Hanna Williamsson

Låt naturbetesmarkerna bli en resurs

Naturbetesmarkerna hör till de artrikaste miljöerna i vårt land. Betande djur är en förutsättning för att dessa marker ska finnas kvar och endast djuren kan förädla vegetationen på marken till mat. Fyra produktionsrådgivare har nu tagit fram fem broschyrer med fakta och tips utifrån produktionsinriktning (mjölkproduktion, dikalvproduktion, ungdjur, får- och lammproduktion samt hästhållning) om hur naturbeten kan vara en resurs för lantbruksföretagen.

Du hittar dem på Jordbruksverkets webbplats, webbutiken.jordbruksverket.se. Sök på "naturbetesmarker" så hittar du den du söker i listan.

Foto: Hanna Williamsson

Betesmark – definition och skötselkrav

Reglerna för betesmarker har förändrats i omgångar de senaste åren, och det kan vara svårt att veta vad som gäller. Under 2015 ändrades reglerna igen vid införandet av det nya Landsbygdsprogrammet. Här kommer en sammanfattning för att förtydliga definitionen och skötselkraven.

Betesmark som har rätt till stöd

Betesmark är ett jordbruksskifte som inte är åkermark och sköts med bete, avslagning eller putsning. På marken ska det växa gräs eller örter med fodervärde, som djuren vill äta. Det finns inte längre några regler angående antal träd, men marken får ändå inte bestå av skog.

Det kan vara svårt att avgöra när ett område övergår från att vara betesmark till att vara skogsmark. När vi bedömer om en mark är betesmark eller skog tittar vi först och främst på om det kommer ner tillräckligt mycket ljus till marken för att där ska finnas ett bra bete. Det är en förutsättning för att marken ska klassas som betesmark. Därefter bedömer vi om träden står tätt och med jämna avstånd, om träden är lika gamla och har en liten krona och en hög rak stam. I så fall räknas det inte som betesmark.

Förutom skog finns det fler områden som inte är godkända för stöd:

- Hus och ytor med ohävdarter (till exempel brännässlor) som är större än 100 kvadratmeter.
- Träddungar, buskage, impediment eller vattendrag som är större än 500 kvadratmeter.
- Om betesmarken består av en stor andel träd, buskar, impediment eller landskapselement kan ett arealavdrag göras på hela blocket med 20 eller 40 procent.

Skötsel av betesmark med gårdsstöd

På all mark som berättigar till gårdsstöd måste aktivitetskravet uppfyllas senast den 31 oktober varje år. Om du enbart har gårdsstöd räcker det med att putsa marken, och i så fall ska den vara minst lika välputsad som om djur har betat där.

Skötsel av betesmark med miljöersättning

Om du har miljöersättning ska du normalt låta beta marken. Marken ska vara tillräckligt betad så att det inte sker någon skadlig förnaansamling. En ansamling av förna riskerar att på sikt hota naturvärdena på marken. Om djuren lämnar rator kan du komplettera med att putsa efter att djuren har betat.

Från och med det andra året i ditt åtagande får du vartannat år ersätta bete med slåtter. Avslagning ska ske under 1 juli-31 oktober på ett sådant sätt att växtmassan inte hackas sönder och skörden ska föras bort.

Enstaka år kan du även låta bli att söka utbetalning för miljöersättning för maximalt 25 procent av arealen i ditt åtagande. Då behöver du inte uppfylla kraven på bete och slåtter det året, men du har ändå rätt att få gårdsstöd på marken.

Träd och buskar av igenväxningskaraktär ska hållas borta från marken under hela åtagandeperioden (läs mer om igenväxning på sidorna 12–13).

Om du har åtagande för särskild skötsel kan du ha ytterligare skötselkrav på din mark. Läs i så fall din åtagandeplan som du hittar i SAM Internet.

Paulina Liljander

Viktiga datum

Det är många datum att hålla reda på i de nya stöden. En lista med alla viktiga datum finns på Jordbruksverkets webbplats, www.jordbruksverket.se. Skriv viktiga datum i sök-rutan. Titta där så att du inte missar något. Sista ändringsdag för SAM-ansökan är den 15 juni, därefter kan du endast göra ändringar som inte ökar värdet av din ansökan.

Utbetalning av jordbrukarstöd

När kommer pengarna?

Vi arbetar fortfarande med slututbetalning av gårdsstödet och förgröningsstödet från 2015. Ett fåtal utbetalningar återstår, liksom ett mindre antal delutbetalningar för miljöersättningar och kompensationsstöd. Delutbetalningarna baseras på ansökt areal, inte godkänd areal. Därför kan utbetalningen bli fel. Även utbetalningen av miljöersättning för betesmarker har gjorts utifrån ansökan. Därför kan du ha fått utbetalt för särskild skötsel om du ansökt om det, trots att det konstaterats att marken endast berättigar till allmän skötsel. Dessa felaktigheter kommer att rättas till, förhoppningsvis vid slututbetalningen.

Slututbetalningar av miljöersättningar, stöd till unga, kompensationsstöd och stöd för nötkreatur från 2015 påbörjar vi i höst. Vi gör vårt bästa för att betala ut pengarna så fort som möjligt. Planen är att vi ska påbörja utbetalning av 2016 års ersättningar i oktober.

Eventuella tvärvillkorsavdrag

Om en kontroll visar att en lantbrukare inte har följt ett eller flera tvärvillkor så kommer ett avdrag för tvärvillkorsfel att göras. Normalt görs dessa när stöden betalas ut, men för 2015 och 2016 kommer avdraget att göras först efter utbetalningen. Anledningen är att det IT-system som ska räkna ut tvärvillkorsavdragen inte har byggts ännu. Vi vet ännu inte när det kommer att vara klart och därför kan vi inte heller säga när tvärvillkorsavdragen sker.

Karin Vela

TIPS!

Det är nu avgiftsfritt att beställa öronbrickor till dina djur via Jordbruksverkets e-tjänst "[Beställning av märkningsutrustning](http://www.jordbruksverket.se/etjanster/etjanster)" som du finner på www.jordbruksverket.se/etjanster/etjanster

Undvik avdrag!

Kom ihåg aktivitetskravet

Från och med 2015 finns ett aktivitetskrav för all jordbruksmark. Det innebär att du måste utföra någon form av aktivitet på din jordbruksmark varje år, till exempel odla, putsa, skörda eller beta. Uppfyller du inte aktivitetskravet kan det leda till avdrag på din ansökan och är det tillräckligt stor areal så kan det leda till att du inte får någon ersättning alls.

Foto: Rose-mari Åkerström

Nya krav för vallstöd

Gick du in i ett nytt vallåtagande i år eller förra året? Då vill vi uppmärksamma dig på att det nu ställs något högre krav på vallgrödan. Den ska bestå av vallgräs, vallbaljväxter eller en blandning av dessa och ha ett fodervärde. Inslag av smalbladiga gräs och örter får också finnas, men inte dominera. Äldre vallar passar därför inte alltid in i det nya vallåtagandet.

Varje enskilt skifte med vall i åtagandet ska ligga obruten under minst tre odlingsåsonger och du ska även söka utbetalning för dessa under de tre åren.

Dubbelredovisad areal

Varje år är det ett antal lantbrukare som söker på samma mark som någon annan. Efter sista ändringsdag, den 15 juni, kontrollerar då Länsstyrelsen vem som har rätt att söka stöd för marken. Det går inte att ta bort mark ur ansökan efter det att Länsstyrelsen har meddelat dig att den kontrollen påbörjats. Den som visar sig inte ha rätt att söka stöd får ett avdrag på sin ansökan och i värsta fall uteblir ersättningen helt. Gå igenom din ansökan och försäkra dig om att du förfogar över all mark i ansökan. Ändra din ansökan snarast möjligt om du har med mark du inte förfogar över.

Karin Vela

Handläggning pågår!

Jordbruksverkets datasystem för handläggning i Landsbygdsprogrammet startade den 14 mars och vi har börjat handlägga de ansökningar om projektstöd, företagsstöd och miljöinvesteringar som kommit in. Här redogör vi för handläggningsläget och ger tips till alla som sökt eller tänker söka.

Handläggningsläget

Vi har hittills fått in 210 ansökningar varav 36 miljöinvesteringar, 67 projektstöd och 107 företagsstöd. Vi är omkring 8 handläggare. Fram till den 9 maj hade vi fattat 15 beslut varav 11 bifall. Besluten handlade om stallar, bredband och rovdjursstängsel.

Vår målsättning är att fatta beslut senast 90 dagar efter sista ansökningsdatum. Det målet kommer tyvärr inte kunna hållas för alla ärenden under våren 2016, eftersom det handlar om många ansökningar och vissa kom in redan under hösten 2015 och har fått vänta länge på att handläggningssystemet skulle öppna. Men vi arbetar så snabbt vi kan.

Anders Larsson

Foto: Clara Fägerlind

Ansökningsdatum

Ansökningarna inom landsbygdsprogrammet jämförs och rangordnas i olika beslutsomgångar. Därför finns sista ansökningsdagar för de olika stödformerna. På vår webbplats finns hela listan, www.lansstyrelsen.se/stockholm/lantbruk. Klicka dig fram genom att välja Landsbygdsutveckling, Stöd i landsbygdsprogrammet, Sista ansökningsdatum för stöd i menyn till vänster på sidan.

Foto: Sofia Stähle

Tips till stödsökare

Landsbygd i Centrum har sammanställt en lista över saker att tänka på som stödsökare, både för dig som redan har skickat in din ansökan och för dig som är på gång. Att det blir rätt från början sparar tid och arbete för både dig och Länsstyrelsen och handläggningstiden kortas.

1. Fyll i ansökan i Jordbruksverkets e-tjänst

☑ Lämna inga frågor i ansökan obesvarade. Kontakta oss om du undrar vad man frågar efter. Svara "0" eller "ej aktuellt" om frågan inte är relevant för just din ansökan.

☑ Du ska dela upp din investering eller ditt projekts totala kostnad på sökt stödbelopp och återstående finansiering. Om du söker företagsstöd ska du fylla i beloppet för återstående finansiering som privat finansiering. Om du söker projektstöd ska du fylla i återstående finansiering som finansiering från övrig offentlig organisation (om du har sådan), samt privat finansiering.

☑ I mallen för kostnadsbudgeten finns utrymme för att fylla i personalkostnader och indirekta kostnader. Tyvärr är dessa kostnader inte stödberättigade inom de stöd som Länsstyrelsen handlägger. De gäller bara för stöd inom Leader, vilka handläggs av Jordbruksverket. Dina sökta kostnader ska ligga på investeringar och eventuellt övriga kostnader. Länsstyrelsen drar annars av de kostnader som ligger som personalkostnad eller indirekt kostnad från budgeten.

☑ Du har rätt att ändra eller göra tillägg i ansökan fram tills Länsstyrelsen fattar beslut, eller tills vi ger dig ett stoppdatum för detta. Lägg till eller gör ändring i ansökan i Jordbruksverkets e-tjänst. Handläggaren kan inte göra tillägg eller ändra i din ansökan.

Foto: Karin Joelsson

2. Ladda upp och bifoga bilagor

☑ Ladda upp fullmakt och registreringsbevis/årsmötesprotokoll som visar vem som är organisationens firmatecknare. Länsstyrelsen behöver kontrollera att det är rätt sökande för att kunna fatta beslut.

☑ Ladda upp alla de bilagor som krävs för din ansökan. Om bilagorna inte finns med kommer vi att behöva skicka ut kompletteringsbrev vilket fördröjer handläggningstiden.

☑ Ladda upp två jämförbara offerter eller prisuppgifter för kostnader som överstiger 50 000 kronor att ladda upp de tillstånd du behöver för din investering, eller skriv någonstans i ansökan att du inte behöver ha några tillstånd om så är fallet. Det kan vara bygglov, förprovning, dispens från strandskydd, tillstånd kopplade till servering, etc. Om bygglov sökts men ej hunnit godkännas, så vill vi se en kopia på ansökan om bygglov.

☑ Om du söker ett projektstöd och har medfinansiering från en annan offentlig organisation ska du ladda upp ett medfinansieringsintyg och organisationens beslut om finansiering. Medfinansieringsintyget är en blankett som heter FPMB 12:4 och du hittar den i Jordbruksverkets webbutik, webbutiken.jordbruksverket.se. Den ska skrivas under av behörig firmatecknare hos finansören.

Tänk också på att...

...det går bra att påbörja din investering när ansökan är inskickad till Jordbruksverket, men innan du har fått beslut sker din investering på egen risk, det vill säga du kan bara räkna med stöd om din ansökan får bifall.

...för att en kostnad ska godkännas är det en förutsättning att både fakturadatum och betaldatum ligger efter ansökans ankomstdatum.

...det slutdatum som du anger i ansökan är ett skarpt slutdatum och du måste skicka in ansökan om slututbetalning senast detta datum. Du kan ansöka om att förlänga din investeringstid, men en sådan ansökan måste komma in före slutdatum. En ansökan om slututbetalning som kommer in för sent kommer att få 50 % avdrag fram till och med 14 dagars försening. Från och med den 15:e dagen avvisas ansökan.

...om du har fått ett journalnummer från Länsstyrelsen, skriv det på alla handlingar och meddelanden till oss i fortsättningen.

Hitta din kompetensutveckling här

Äntligen är Landsbygdsprogrammet för 2014–2020 igång, men betydligt senare än först tänkt. På Länsstyrelsen planerar vi som bäst för kompetensutveckling och rådgivning till lantbrukare, trädgårdsföretagare och övriga landsbygdsföretagare i länet, utifrån de medel som vi tilldelats.

Annonsering

På dessa sidor kommer vi löpande att informera om möjligheterna att lära mer och nytt inom Landsbygdsprogrammet 2014–2020.

I kalendern på Länsstyrelsens webbplats annonseras alla aktiviteter med specifika datum. Du finner den längst ner och till höger på www.lansstyrelsen.se/stockholm.se.

Det elektroniska nyhetsbrevet Landsbygd i Centrum är ett annat sätt att hitta aktuell kompetensutveckling. Det är enkelt att teckna prenumeration via www.lansstyrelsen.se/stockholm/lic.

Aktiviteter

Vi kommer att erbjuda kompetensutveckling inom områdena Greppa Näringen, ekologisk produktion och ett rikt odlingslandskap. Vi har även fått medel för att anordna aktiviteter som ska stimulera till diversifiering och nya jobb utanför lantbruks- och trädgårdssektorn samt till att erbjuda rådgivning till lanthandlare och andra som driver kommersiell och offentlig service på landsbygden.

Aktiviteter som kurser i betesmarksskötsel, och rådgivning om restaurering av betesmarker och andra aktiviteter inom miljökvalitetsmålet Ett rikt odlingslandskap fortsatt prioriteras högt. Däremot kommer vi i nuläget inte att ha möjlighet att erbjuda aktiviteter inom ämnesområdet djurens välfärd.

Frågor eller önskemål?

Har du frågor eller specifika önskemål är du välkommen att kontakta Mette Kjöbek Petersen 010–223 14 08 eller Åsa Pettersson 010–223 15 16.

Rådgivning ekologisk produktion

Till hösten räknar Länsstyrelsen med att kunna erbjuda lantbrukare rådgivning om ekologisk produktion. Vill du ha rådgivning på din gård? Anmäl intresse redan nu genom att kontakta Åsa Pettersson, 010-223 15 16 eller asa.pettersson@lansstyrelsen.se. Observera att vi inte kan lova ett besök till alla som anmäler intresse.

Länsstyrelsen
Stockholm

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling: Europa investerar i landsbygdsområden

Restaurering av äng eller hage?

Vi hoppas inom kort kunna erbjuda rådgivning till dig som går i restaureringstankar. Var finns värdena? Var ska man börja? Vad ska vara kvar och vad ska tas bort?

Anmäl intresse för rådgivning redan nu genom att kontakta Hanna Williamsson, hanna.williamsson@lansstyrelsen.se eller 010-223 16 26. Observera att vi inte kan lova ett besök till alla som anmäler intresse.

Foto: Miguel Jaramillo

Rådgivning inom ekologisk produktion av frukt, bär, grönsaker, potatis eller fjäderfä

För närvarande ser Länsstyrelsen över möjligheterna att erbjuda rådgivning inom ekologisk produktion av frukt, bär, grönsaker och potatis. Har du behov av sådan rådgivning för att starta upp, lägga om eller utöka befintlig produktion?

Anmäl ditt intresse redan nu till Mette Kjöbek Petersen, 010–223 14 08 eller mette.kjobekpetersen@lansstyrelsen.se

Foto: Heidi Sjöberg

Följ med till Brunnby Lantbrukardagar!

Onsdagen den 6 juli anordnar Länsstyrelsen en bussresa tur och retur till Brunnby Lantbrukardagar. Lantbrukardagarna arrangeras för tionde året av Hushållningssällskapet/HS Konsult AB tillsammans med LRF Mälardalen och är en mötesplats för Mälardalens lantbrukare med föredrag, demonstrationer och över 100 utställare.

Anmäl dig senast den 27 juni på Länsstyrelsens webbplats via Kalendern nere till höger på startsidan, www.lansstyrelsen.se/stockholm. Får vi tillräckligt många anmälda kommer vi att ha en buss som utgår från Södertälje och en buss från Norrtälje (via Brottbys och Rotebro). Tider och uppsamlingsstopp meddelas efter anmälan.

Mer information om vad som sker under lantbrukardagarna finns på deras webbplats brunnbylantbrukardagar.se

Foto: Brunnby Lantbrukardagar

Är du intresserad av rådgivning inom Greppa Näringen?

Du kan få rådgivning inom Greppa Näringen om du har 25 djurenheter och/eller 50 hektar jordbruksmark. Anmälningsblankett och mer information om vilket rådgivningsföretag som gör vilken modul hittar du på Länsstyrelsens webbplats, www.lansstyrelse.se/stockholm/lantbruk genom att välja lantbruk i menyn till vänster. Det är möjligt för alla att anmäla sig som IT-medlem till Greppa Näringen på www.greppa.nu. Då får man tillgång till mycket information och bra tips.

Har du frågor kan du kontakta Cecilia Norén på Länsstyrelsen, 010-223 14 84, cecilia.noren@lansstyrelsen.se

Kontaktuppgifter till rådgivningsföretag

Associera Lantbruksrådgivning

Wijnand Koker, telefon 08-551 507 41
wijnand.koker@telia.com

HS Konsult AB

Gunnar Hadders, telefon 018-56 04 12
gunnar.hadders@hushallningssallskapet.se

Växa Sverige

Louise Ryberg, telefon 010-471 01 60,
louise.ryberg@vaxa.se

Rådet för Balanserad växtodling

Helena Elmquist, 08-787 59 66
helena.elmquist@odlingibalans.com

Enheten för lantbruksfrågor

Geber Ulrika	Landsbyggsdirektör, ansvarig utgivare av Landsbygd i Centrum	010-223 13 29
Appeltofft Viveka	Lantbruksdirektör	010-223 12 20
Alfredius Hanna	Fältkontroller av tvärvillkor och djurmärkning	010-223 12 95
Andersson Henrik C	Länsfiskekonsulent, fiske- och skärgårdsfrågor	010-223 12 13
Berry Ylva	Åtagandeplaner, Landsbygd i Centrum	010-223 12 43
Carlsson Cathrine	Ansvarig för gårdsstöd, SAM-handläggning	010-223 12 71
Carlsson Lars	Landsbyggsprogrammet	010-223 12 73
Dymarek Katarina	Landsbyggsprogrammet, Fiskeriprogrammet	010-223 12 91
Eriksson Sandra	Åtagandeplaner	010-223 17 41
Florman Anna-Karin	SAM-handläggning, husdjur	010-223 13 12
Fridolin David	Fältkontroller	010-223 17 19
Hammarbäck Peter	Åtagandeplaner	010-223 13 50
Haraldsson Olof	Fältkontroller, Landsbyggsprogrammet	010-223 17 05
Johansson Claes	Bredbandskoordinator	010-223 13 89
Kjöbek Petersen Mette	Samordnare kompetensutveckling, Landsbygd i Centrum	010-223 14 08
Lanneborn Lovisa	Fältkontroller av tvärvillkor och djurmärkning	010-223 14 20
Larsson Anders C	Samordnare Landsbyggsprogrammet, fastighetsfrågor	010-223 14 21
Lenmo Emma	Våtmarker, vattenhushållning, Landsbyggsprogrammet	010-223 14 27
Liljander Paulina	Fältkontroller, flyghavre, kartfrågor	010-223 14 29
Lindqvist Carina	Fältkontroller	010-223 14 38
Lindstam Mikael	Fältkontroller	010-223 17 05
Linghede Monica	Landsbyggsprogrammet, utbetalningar	010-223 16 69
Malmlöf Maria	Terroiratlas, Landsbyggsprogrammet	010-223 14 52
Nigell Kristina	Landsbyggsprogrammet	010-223 14 70
Norén Cecilia	Åtagandeplaner, kompetensutveckling, Greppa Näringen, stallgödselfrågor	010-223 14 84
Norman Sara	Landsbyggsprogrammet, bredband	010-223 16 86
Palmer Sofia	Kompetensutveckling, Landsbyggsprogrammet	010-223 16 48
Pettersson Åsa	Kompetensutveckling, Landsbyggsprogrammet, rovdjursstängsel	010-223 15 16
Rämö Katarina	Fältkontroller av tvärvillkor och djurmärkning	010-223 12 57
Sjöberg Heidi	Administratör, administration av bitillsyn	010-223 15 58
Sjöberg Niklas	Fiske- och skärgårdsfrågor	010-223 15 59
Strömberg Maria	Återkravsansvarig, SAM-handläggning	010-223 15 80
Stähle Sofia	Landsbyggsprogrammet, administration av bitillsyn	010-223 15 84
Svensson Måns	Landsbyggsprogrammet	010-223 15 93
Tykesson Johannes	Kontrollansvarig	010-223 16 06
Vela Karin	Samordnare av SAM, jordförvärvstillstånd och fastighetsfrågor	010-223 16 70
Williamsson Hanna	Redaktör Landsbygd i Centrum, kompetensutveckling, restaurering betesmark	010-223 16 26
Åkerström Rose-Mari	Ansvarig för miljöersättningar, SAM-handläggning, tvärvillkor	010-223 16 38

Postadress:

Länsstyrelsen i Stockholms län
Box 22067
104 22 Stockholm

Ny besöksadress:

Regeringsgatan 66

E-postadress:

lantbruk.stockholm@lansstyrelsen.se

Webbplats:

www.lansstyrelsen.se/stockholm

Telefon, växel: 010-223 10 00

Redaktion: Ulrika Geber,

Hanna Williamsson, Mette
Kjöbek Petersen, Ylva Berry

Tryckeri: TMG Tabergs